

Archeologienota Sint-Baafs-Vijve Loverhoek

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Gwendy WYNS

11-7-2019

Titel: Archeologienota Sint-Baafs-Vijve Loverhoek

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Gwendy Wyns

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2019F270

Intern projectnummer: 2019.080

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Sint-Baafs-Vijve, Loverhoek

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 81867 en Y: 178521; X: 82145 en Y: 178652

Oppervlakte plangebied: 3435m²

Kadastergegevens: Waregem, afdeling 3 Sint-Baafs-Vijve, sectie B, perceel 518W (partim) (zie figuur 5)

Topografische kaart: zie figuur 3 en 4

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Gwendy Wyns (assistent-archeoloog) en Luc Taelman (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 11/07/2019

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANEDE WERKEN	8
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	9
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	9
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	12
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	14
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	15
2.4. HISTORISCHE SITUERING	17
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	28
3. SYNTHESE	30
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	30
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	30
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	31
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	32
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	33
4. SAMENVATTING	35
5. BIBLIOGRAFIE	37
6. BIJLAGES	38

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een verkavelingsvergunning te Sint-Baafs-Vijve Loverhoek (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de bodemingreep meer dan 1000m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Er werd een terreinbezoek uitgevoerd, waarbij enkele controleboringen werden gedaan. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein is 3435m² groot, heeft een rechthoekige vorm en is noordwest-zuidoost georiënteerd. Het is gelegen in een woonwijk ten oosten van een industriezone. Langs vrijwel alle zijden wordt het ingesloten door bebouwing en bijhorende tuinen van de woonwijk. Het terrein is momenteel in gebruik als landbouwgrond.

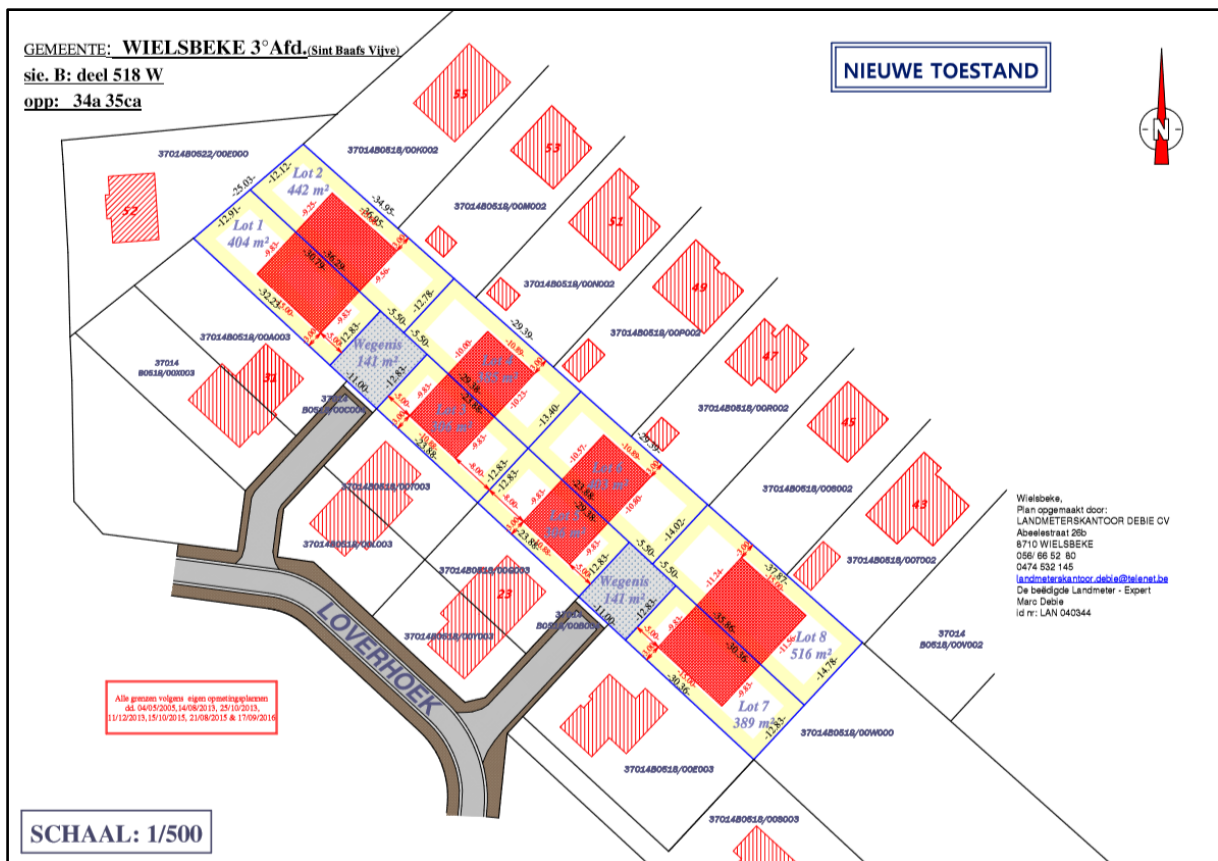
Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

2.2. Geplande werken

Het ontwerpplan is te vinden in de bijlage, een uitsnede wordt hieronder weergegeven.

Het terrein zal verkaveld worden in 8 loten met een oppervlakte van 306 tot 516m². Op elk lot wordt een woning met bijhorende tuin voorzien. De bestaande weg en aansluitend aan het plangebied wordt uitgebreid naar het noordoosten.

Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het optrekken van de woningen, het aanleggen van wegen en nutsvoorzieningen en -leidingen en het inrichten van de tuinzones kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

Figuur 2 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

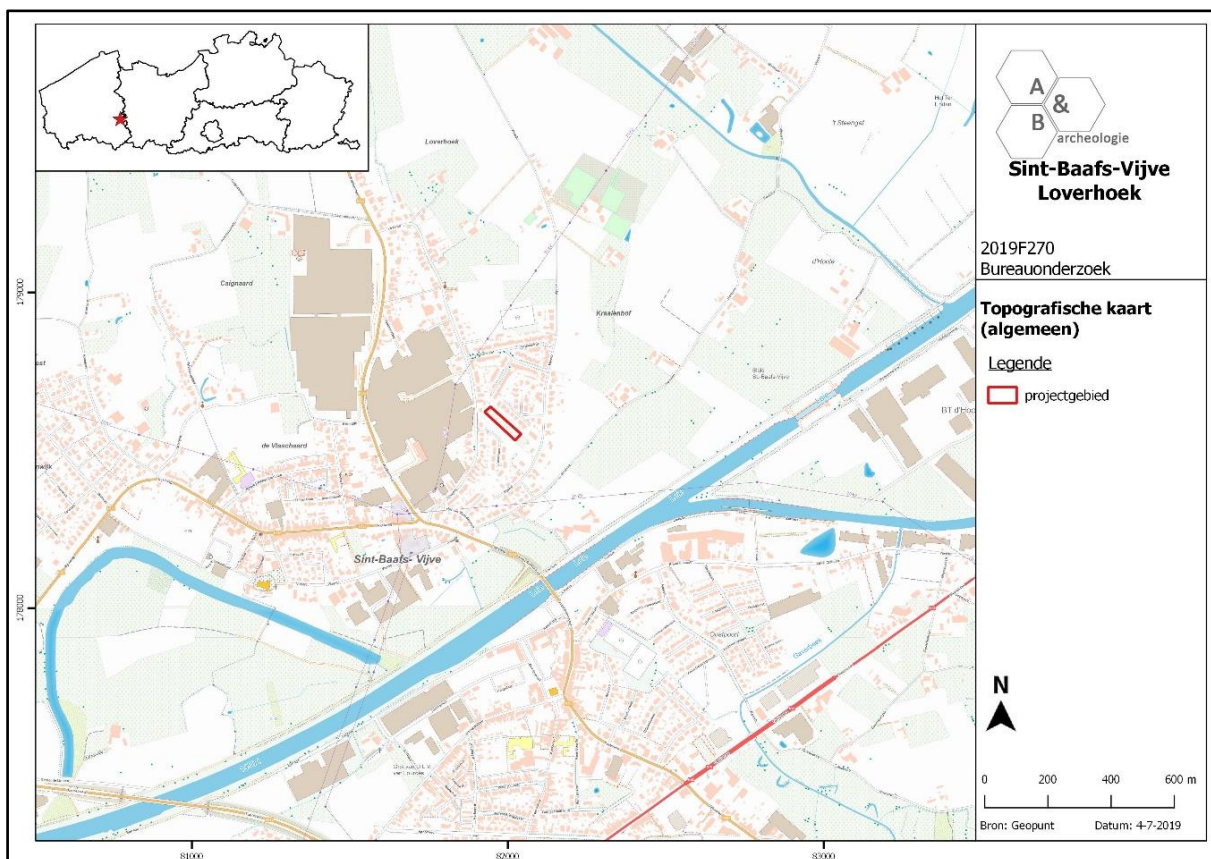
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

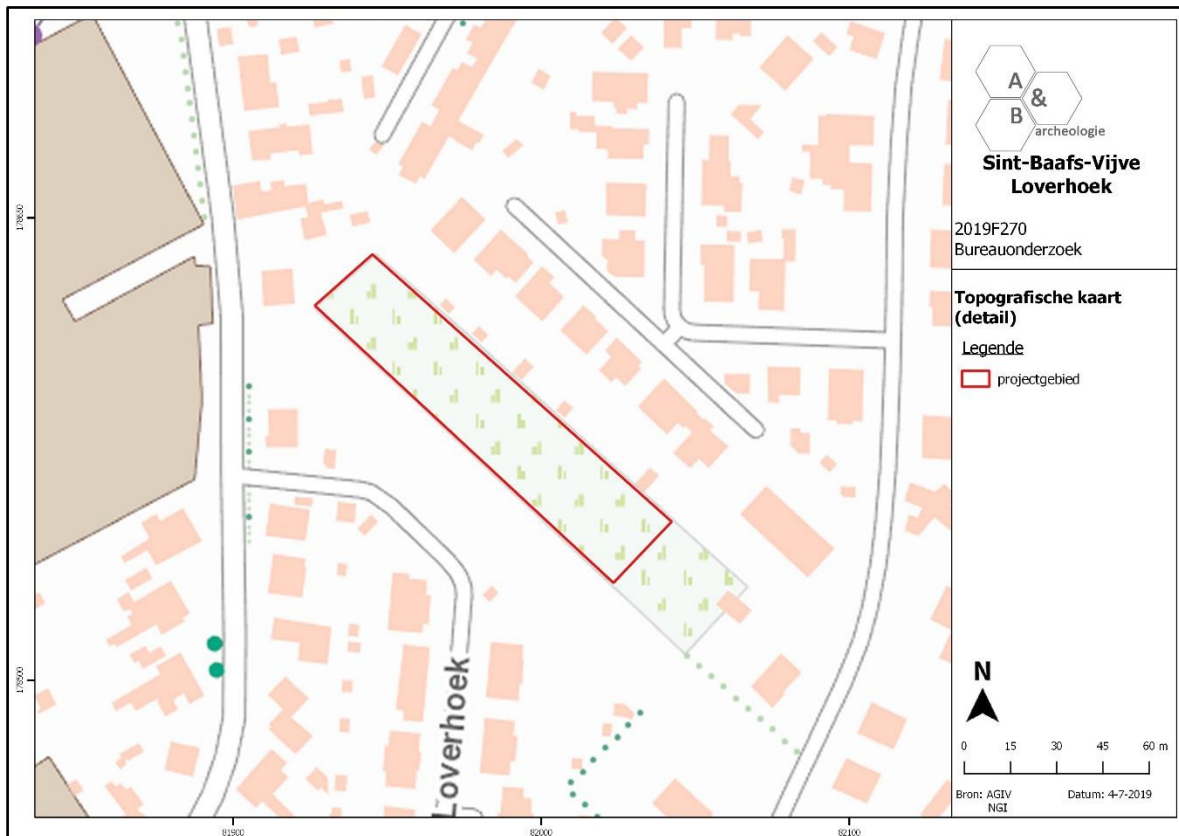
Sint-Baafs-Vijve is een deelgemeente van Wielsbeke, een stad gelegen in het zuidoosten van de provincie West-Vlaanderen, nabij de grens met Oost-Vlaanderen. Het dorp is gelegen aan de Leie die ten zuidoosten hiervan stroomt. De deelgemeentegrenst in het noorden aan Wakken, Markegem en Oostrozebeke, in het oosten aan Zulte, in het zuiden aan Sint-Eloois-Vijve en in het westen aan Wielsbeke. De deelgemeente wordt van west naar oost doorsneden door de Rijksweg (N357) en van zuid naar noord door de Wakkensteenweg (N327) waarlangs zich een vrij omvangrijk industrieterrein ontwikkeld heeft. In het noorden en oosten is een meer landelijke omgeving aanwezig.

Het terrein bevindt zich ten noordoosten van de kern van Sint-Baafs-Vijve, in een woonwijk ten noordoosten van het industriecomplex. In het zuidwesten sluit het aan op de Loverhoek. De huidige bebouwing hierlangs is nog niet te zien op de topografische kaart.

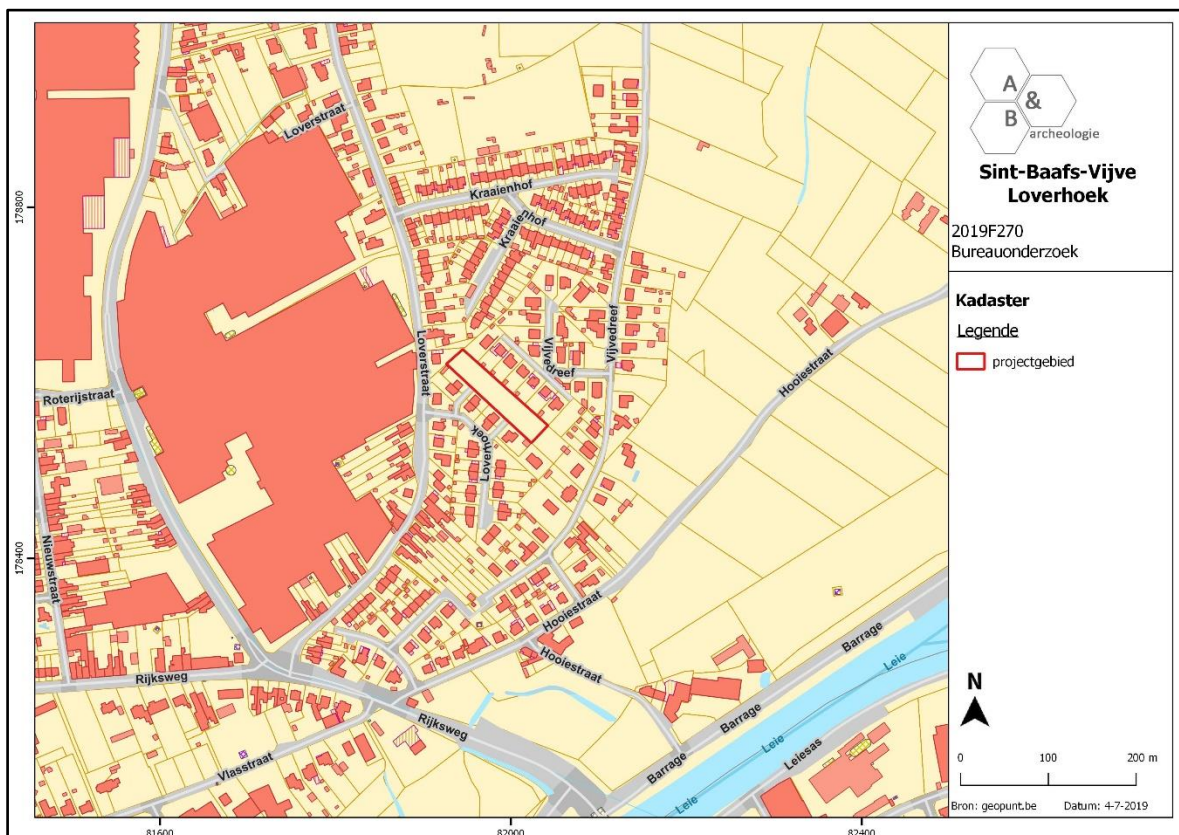
Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het plangebied aangeduid als 'Akkerbouw' (wit), wat overeenkomt met het huidige gebruik.

Figuur 3 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

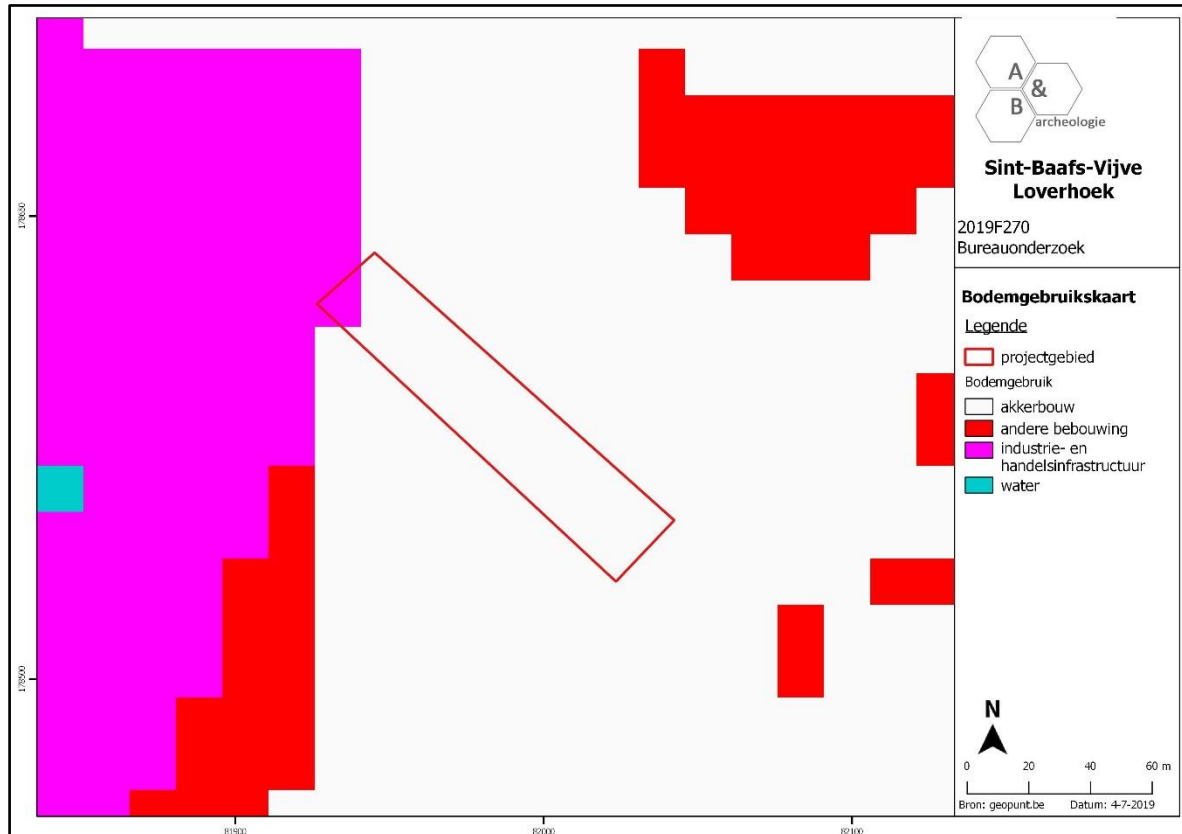
Figuur 4 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 5 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

Figuur 6 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

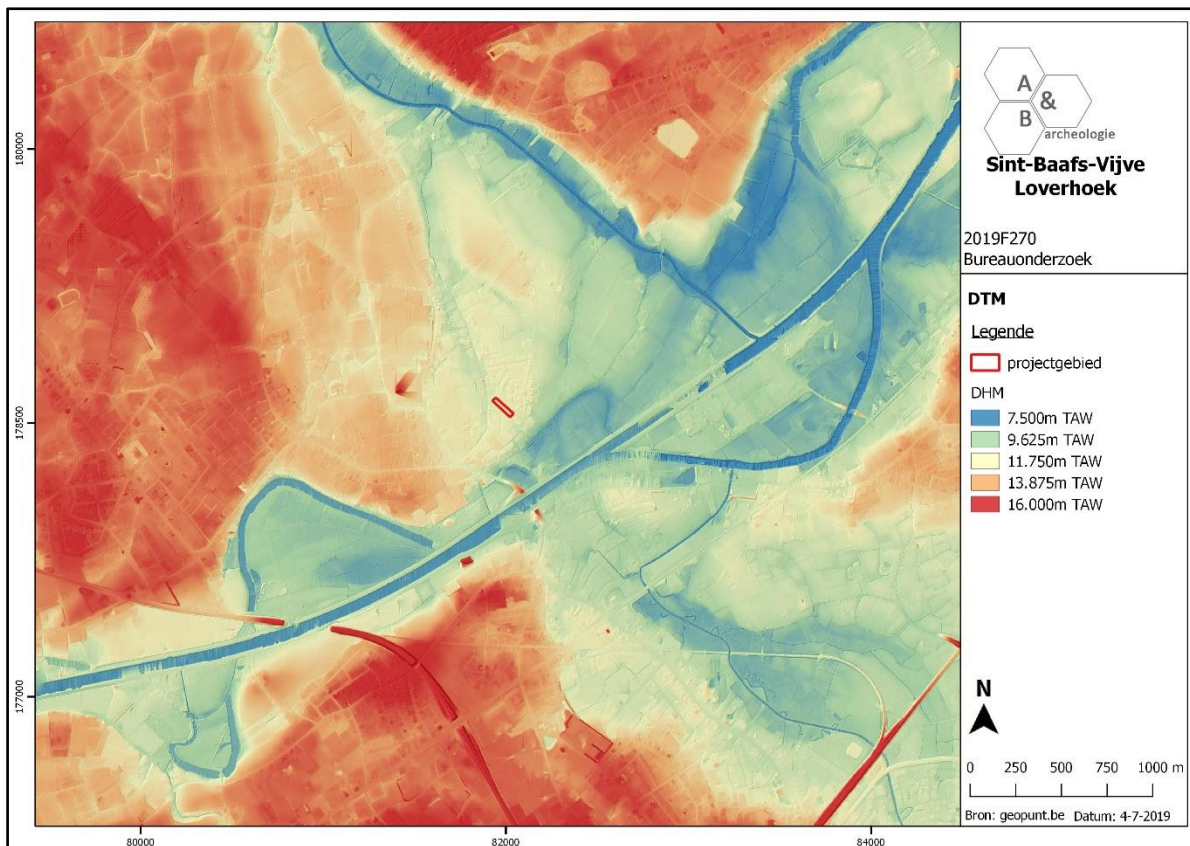
Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskarta met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

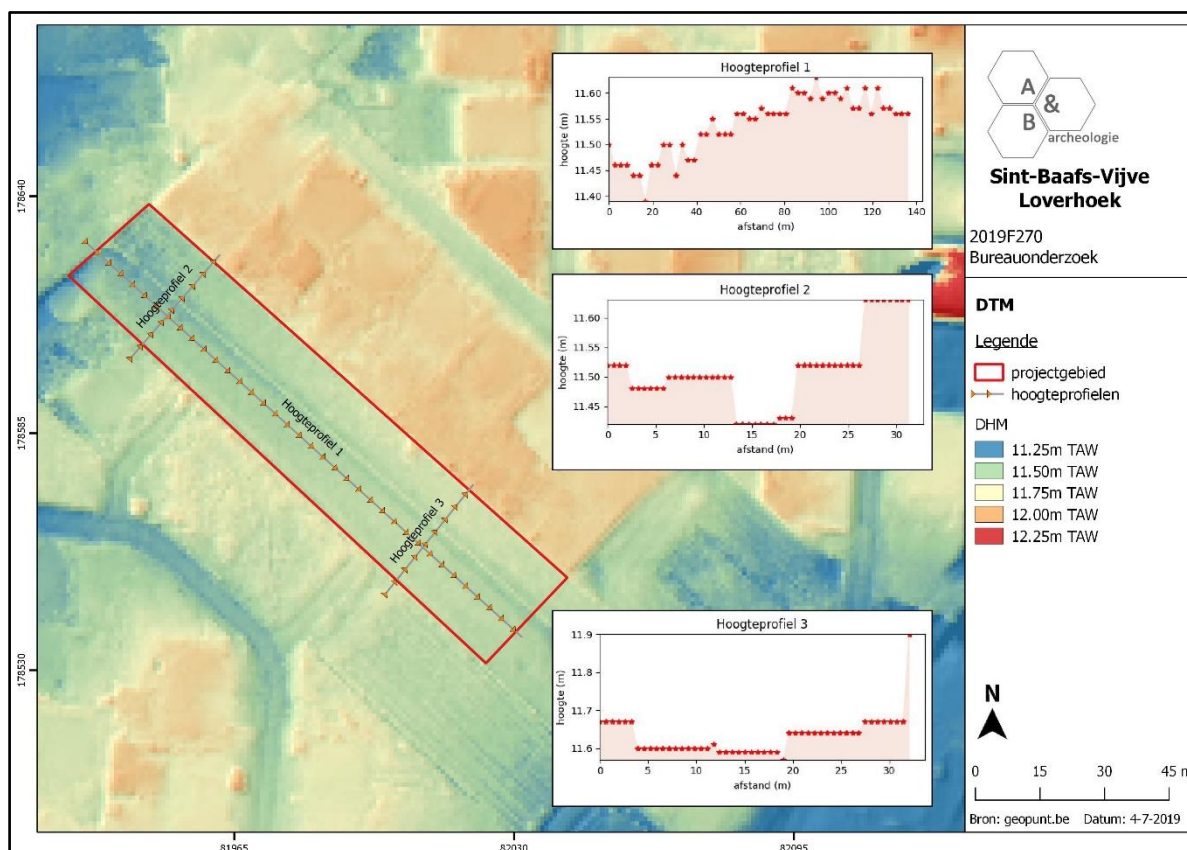
Sint-Baafs-Vijve behoort fysisch-geografisch tot het Leie-Schelde-interfluvium met een zuidelijke overgang naar de alluviale Leievallei. Het grondgebied draagt een zwak golvend reliëf van circa 7,5m tot circa 18m boven de zeespiegel. Het gebied wordt gekenmerkt door de lager gelegen valleien van de Leie (zuiden) en de Mandel (oosten) waarlangs zich hoger gelegen kouterruggen bevinden.

Het plangebied bevindt zich zo'n 100m ten noordwesten van een oude Leiemeander en 1 km ten westen van de Mandel op een iets hoger gelegen noord zuid georiënteerde zandrug. Het plangebied zelf is vrij vlak en stijgt van het noordwesten naar het zuidoosten van +11,4m naar +11,6m TAW. De terreinen ten noordoosten en zuidwesten zijn opmerkelijk hoger gelegen dan het plangebied, vermoedelijk zijn deze opgehoogd voor de huidige bebouwing.

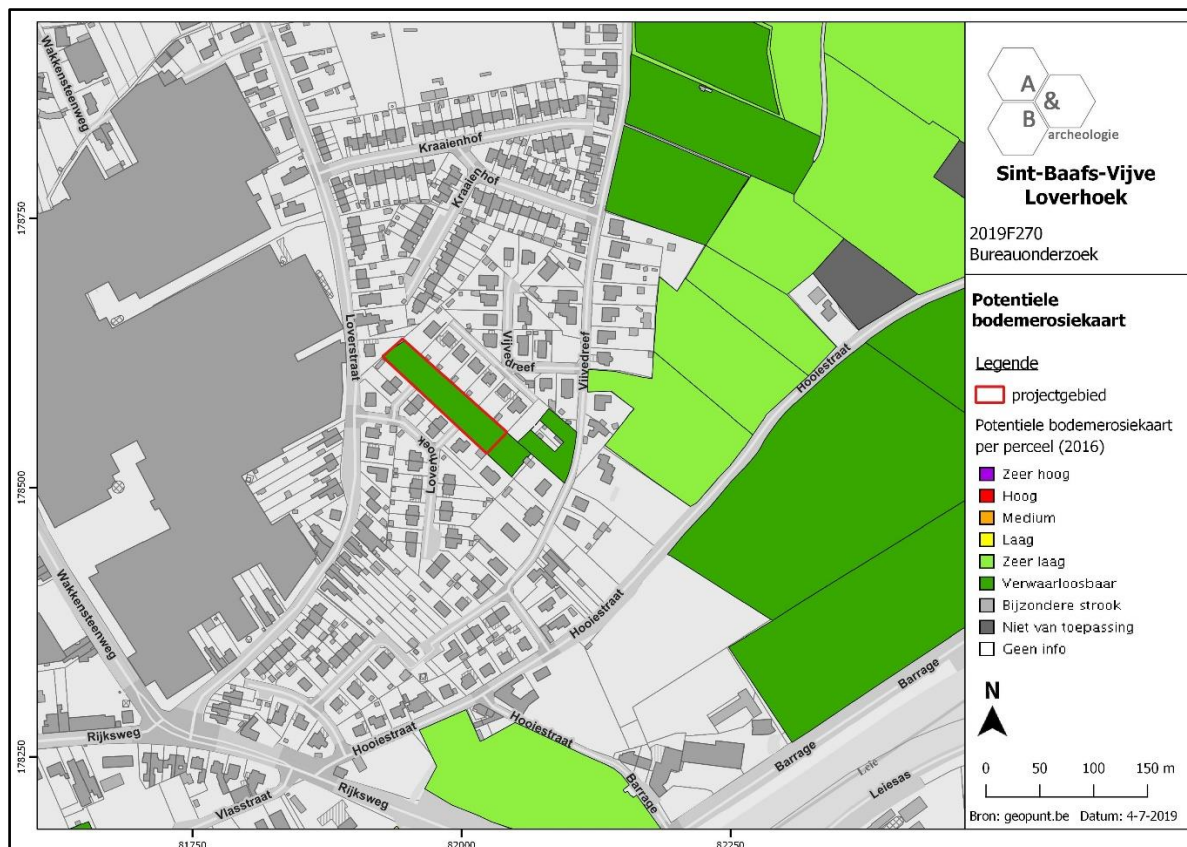
Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied ingekleurd als een terrein met een verwaarloosbare erosiegraad.

Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

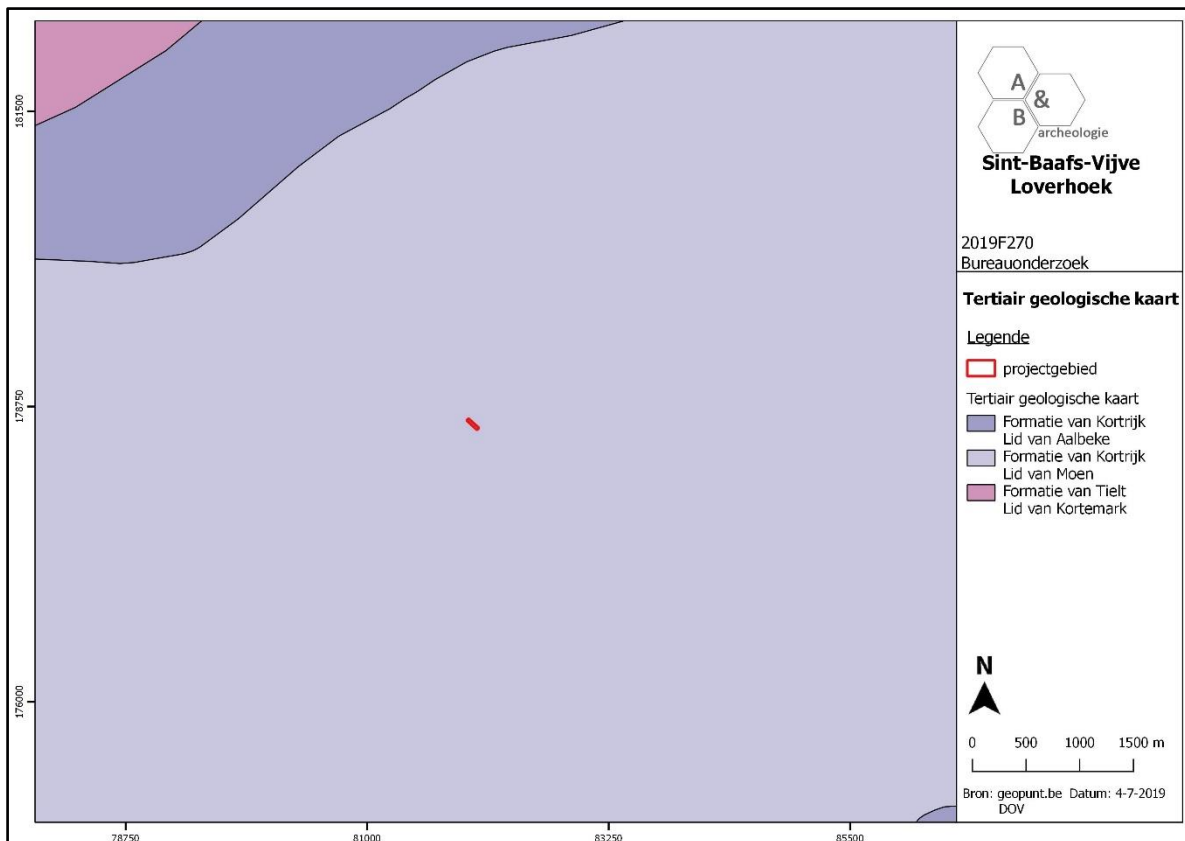
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

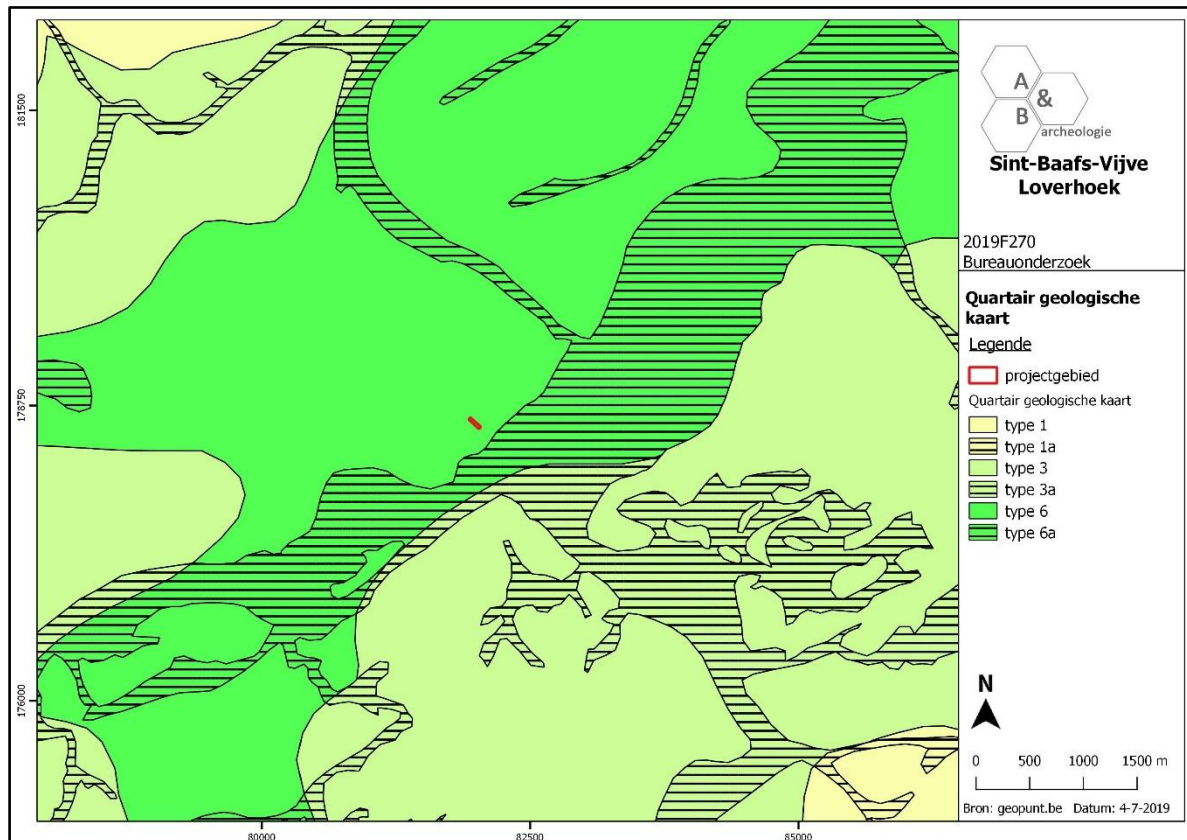
Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.4. Geologische situering

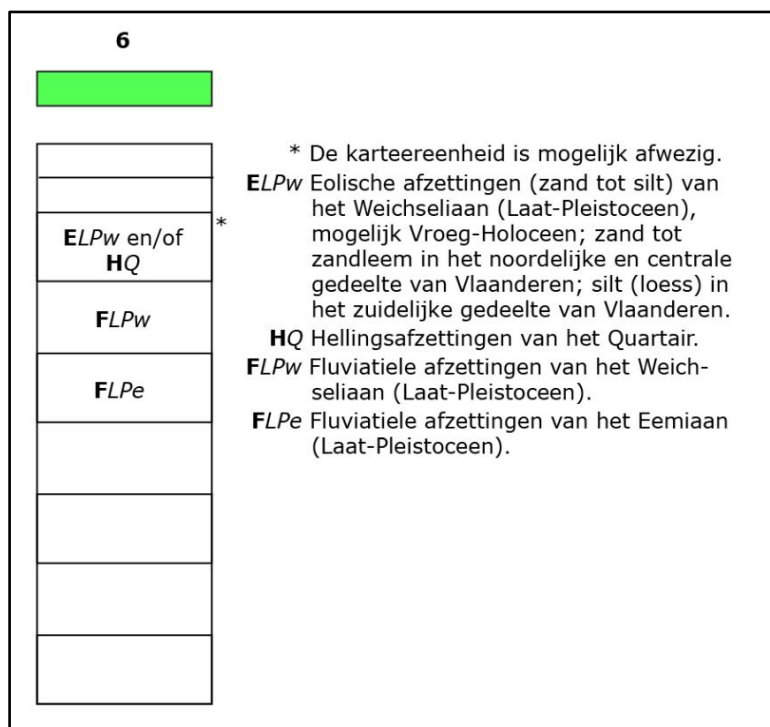
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Kortrijk, Lid van Moen: grijze klei tot silt, kleihoudend, kleilagen; Nummulites planulatus. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 6: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (3). De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 13 Uitsnede uit de Quattair Geologische Kaart (bron: geopunt.be)

Figuur 14 Uitleg bij de Quattair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁶

Sint-Baafs-Vijve wordt gelinkt aan de Romeinse heirbaan van Bavay over Blicquy en Vijve naar Oudenburg. Deze weg loopt vermoedelijk over de huidige wegen Barrage en Vijvedreef.

Frankische inwijkelingen nemen vanaf de 5de eeuw delen van het reeds in cultuur gebracht kouterland van hun voorgangers over. Zo ontstaan er enkele los van elkaar staande landbouwgemeenschappen op de droge en gemakkelijk bewerkbare gronden aan de Leieoevers. De nederzetting Vijve ontstaat op de plaats waar de twee (voormalige) Romeinse heirbanen elkaar kruisen. Door de gunstige ligging aan de Leie en aan deze heirwegen is Vijve voorbestemd om een belangrijke rol te vervullen tijdens de middeleeuwen en latere periodes. De nederzetting bevindt zich halfweg tussen Deinze en Kortrijk, op de weg Rijsel-Menen-Kortrijk-Gent en is tegelijk een rustpunt op de weg van Ingelmunster naar Kerkhove en Ronse.

De benaming 'Vive' wordt voor het eerst vermeld in bronnen daterend van 965: '*Pottingehem secus fluviolum Vive*' (Potegem bij het riviertje Vijve). Deze Vivebeek of de huidige Gaverbeek mondt uit in de Leie, tussen Sint-Eloois-Vijve en Sint-Baafs-Vijve (Wielsbeke). De etymologische betekenis daarvan is "modderig". De heerlijkheid Vive of Vijve strekt zich uit aan weerszijden van de Leie, over de huidige parochies Sint-Eloois-Vijve en Sint-Baafs-Vijve (Wielsbeke). In 1046 komt ene Lambertus de Vivia voor en in 1119 ene Walterus de Fivia. Andere vermeldingen van Vijve in schriftelijke bronnen zijn 'Viva' in 1139 en 'Fivia' in 1146.

Op het einde van de 10de eeuw wordt een burcht van Vijve vermeld als belangrijk steunpunt van graaf Boudewijn IV (980-1035) in zijn strijd tegen het opstandige Kortrijk. Waar deze burcht stond en wanneer ze gebouwd werd, is niet duidelijk. Een hypothese is dat ze opgetrokken werd na de invallen van de Noormannen. Volgens baron de Béthune zou de eerste kerk van Vijve mogelijk dateren uit de 11de eeuw of misschien uit de 10de eeuw. Delmotte neigt ertoe om het ontstaan van de kerk op het einde van de 10de eeuw te situeren, gelet op het belang van Vijve in die periode en gelet op de aanwezigheid van de burcht.

In de 11de eeuw is het huis van Vijve een vooraanstaande familie in het graafschap Vlaanderen, die onder meer het ambt van burggraaf van Kortrijk bekleedt. Onder Boudewijn V (1035-1067), die van 1060 tot 1067 regeert voor de minderjarige Franse koning Filips I, wordt het graafschap Vlaanderen hervormd. De oudste bestuurlijke indeling in gouwen of pagi verving hij door kasselrijen, onderverdeeld in roeden. Sint-Baafs-Vijve behoort tot de kasselrij Kortrijk, die is onderverdeeld in vijf roeden, waaronder de roede van Harelbeke die verder is opgedeeld in 18 parochies: Harelbeke-Binnen, Harelbeke-Buiten, Sint-Baafs-Vijve, Waregem, Hulste, Ooigem, Bavikhove, Kuurne, Ingelmunster, Sint-Denijs, Zwevegem, Moen, Vichte, Otegem, Heestert, Deerlijk, Beveren-Leie en Desselgem. De belangrijkste heerlijkheid in Sint-Baafs-Vijve is Vijve Dendermondsch: het leenhof van Sint-Baafs-Vijve hangt af van het kasteel van Dendermonde. Het foncier van Vijve-Dendermonds (27 bunder) strekt zich uit over de huidige dorpen Sint-Baafs-Vijve, Elsegem en Oostrozebeke. De heerlijkheid Sint-Baafs-Vijve strekt zich uit over Sint-Baafs-Vijve, Sint-Baafs-Vijve (Wielsbeke), Waregem en Wielsbeke. Andere heerlijkheden in Sint-Baafs-Vijve zijn de Burggravie, Ter Hooghen

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017.

Torre, Ter Leien, Schouwendale, Steenbeke, het Vyfainse (Vijvense), De Vroone, de Maene, Ter Moeren, de Hazelaere.

Over de afkomst van de grond die behoorde tot Vijve-Dendermonds bestaan verschillende meningen. Noterdaeme beweert dat de kern van Ingelmunster en Vijve-Dendermonds geïsurpeerd abdijgoed is. Verschillende leden van de familie van Dendermonde zijn in de 11de en 12de eeuw oppervoogden van de Gentse Sint-Baafsabdij. Reingotus II, heer van Dendermonde en oppervoogd van de Sint-Baafsabdij, zou zijn macht misbruikt hebben om Vijve los te weken van de abdij en rechtstreeks onder het gezag van Dendermonde te brengen. Anderen opperen dat Vijve-Dendermonds mogelijk is ontstaan uit de opsplitsing van het territorium van de burggraven van Vijve. Zowel de graven van Vlaanderen, als de Gentse abdijen bezitten tijdens de middeleeuwen gronden en rechten in Vijve. Het patronaatsrecht en een deel van de tienden van de heerlijkheid Vijve komen het Doornikse Onze-Lieve-Vrouwakapittel, dat op haar beurt toebehoort aan het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal van Doornik, toe. Sint-Baafs-Vijve behoort tot het bisdom van Doornik.

Voor het eerst in 1141 komt de bevestiging van het bestaan van een kerk te Sint-Baafs-Vijve. De akte vermeldt: *'in Fivia altare quod dicitur Sancti Bavonis'*. Het 'altare' met bijhorende rechten, plichten en inkomsten wordt door Simon de Vermandois, bisschop van Doornik-Noyon, aan de Sint-Maartensabdij van Doornik geschonken en het patronaatschap over de parochie krijgt. Vermoedelijk wordt de kerk opgetrokken in de eerste helft van de 12de eeuw, oorspronkelijk een romaanse driebeukige basilicale kruiskerk met halfronde apsis en vieringtoren. De kerk is opgetrokken in de onmiddellijke nabijheid van de Leie, dicht bij 'den aert', de aanlegplaats voor schepen waarlangs bouwmaterialen snel konden worden aangevoerd. Vanouds behoort de parochie Sint-Baafs-Vijve tot het bisdom Doornik, dekenij Kortrijk (tot 1559).

Aan het einde van de 10de eeuw bevindt zich in de nederzetting Vijve een kasteel, gelegen aan de oevers van de Leie. Dit zou als steunpunt gediend hebben voor Boudewijn IV, graaf van Vlaanderen (1088-1105) in zijn strijd tegen opstandige Kortrijkzanen. Deze (houten) versterking zou gelegen zijn nabij de Leiebrug, grondgebied van Sint-Baafs-Vijve, tussen de Hooiestraat en Barrage. Na de dood van Karel de Goede in de 12de eeuw, is een crisis ontstaan waarbij de versterking vermoedelijk is vernield. De site wordt aangeduid op de kaart van J. Malbrancq (1579-1653) uit het begin van de 17de eeuw, met als opschrift: *'Vivum castellum'*. Vermoedelijk is de motte in de 16de of 17de eeuw geslecht.

Vanaf de 12de eeuw wordt de Leie de grens tussen de parochies Sint-Baafs en Sint-Eloois, die ook wereldlijk uit elkaar gaan. Het territorium van de familie van Vijve wordt verdeeld in de heerlijkheden Vijve-Dendermonds en Vijve-Ainsche en de Burggravié van Vijve. De kerk van Sint-Baafs-Vijve staat dan op rentegrond van de heerlijkheid van Vijve-Dendermonds, die zich uitstreckte over de parochies Oostrozebeke, Wielsbeke, Sint-Baafs-Vijve en Sint-Eloois-Vijve. In de vroege 14de eeuw waren de heerlijkheden van Vijve-Dendermonds en van Ingelmunster verenigd, wat aan de heren van Ingelmunster het recht gaf om zich dorpsheren van Sint-Baafs-Vijve te noemen. In het begin van de 15de eeuw worden ook de heerlijkheden Vijve-Dendermonds en Vijve-Ainsche opnieuw verenigd.

In het laatste kwart van de 13de eeuw voerde de graaf van Vlaanderen, Gwijde van Dampierre, een Engelsgezinde economische politiek. Daarmee komt hij in aanvaring met zijn leenheer, de Franse

koning Filips IV de Schone, waarmee hij in januari 1297 zijn feodale trouw verbreekt. Dit zorgt voor een Franse inval in Vlaanderen. Na de verovering van Ingelmunster wordt in oktober van hetzelfde jaar, na tussenkomst van paus Bonifatius VIII, een tijdelijke wapenstilstand gesloten tussen afgevaardigden van de Franse en de Engelse koning enerzijds en de Vlaamse graaf anderzijds. Dit vindt plaats te Sint-Baafs-Vijve, volgens overlevering op de hoeve "t Blauw Kasteelke". Deze hoeve staat bekend als het vroegere foncier van de heerlijkheid "ter Mandel" of "ter Mandere", toebehorend aan de heer van Ingelmunster (vanaf 1583 de familie de Plotho d'Ingelmunster). De hoeve gaat mogelijk in oorsprong terug tot de periode van de Grote Ontginningen (1000-1250) als één van de zogenaamde "Einzelhöfe". Dit zijn grote boerderijen die een niet onbelangrijke rol hebben gespeeld in de ontginning van het landschap in de 11de - 13de eeuw. Veelal zijn deze omweld door een gracht en gebouwd op een lichte ophoging als "motte".

Bij kerkelijke hervormingen worden de bisdommen in 1559 gesplitst. Voortaan behoren onder meer de parochies Wielsbeke en Sint-Baafs-Vijve tot het bisdom Gent, onder dekenij Tielt. De twee zusterparochies hadden lange tijd slechts één pastoor. Rond 1580 wordt de houten brug over de Leie tijdens godsdienstonlusten verwoest. Daarna is de brug vervangen door een veerdienst, die in gebruik blijft tot circa 1780. In 1582 wordt de heerlijkheid van Ingelmunster, met inbegrip van Vijve-Dendermonds met gebieden te Wielsbeke en Sint-Baafs-Vijve, verkocht aan Otto de Plotho. De familie de Plotho d'Ingelmunster zal tot 1795 de dorpsheer van Sint-Baafs-Vijve blijven, aangezien de kerk op haar grondgebied ligt.

Tegen het einde van de 16de eeuw verzeilt de streek in de nasleep van de godsdiensttroebelen in een zware economische crisis, de bevolkingscijfers van Sint-Baafs-Vijve en omgeving kent een grote terugval. Gedurende de 17de eeuw ondergaat de regio verschillende oorlogen. In de jaren 1644-1648 wordt het gebied diverse malen geplunderd door Franse en Hollandse troepen. De streek had het meest te lijden onder oorlogsactiviteiten tijdens de Negenjarige Oorlog (1688-1697). Militaire verrichtingen en plundertochten zorgt voor algemene verarming van de bevolking. Ook in 1658 ondergaat het dorp een algemene plundering van huizen, roof van gewassen en geldopeisingen.

In de loop van de 17de eeuw kent de parochie een stijgend bevolkingscijfer en tegen het einde van de eeuw opnieuw een daling. Dit ten gevolge van de lange oorlogsjaren en een graancrisis. Eind 1699 zijn twee derden van alle inwoners gevlucht of gedood. In deze periode speelt landbouw nog steeds de grootste rol. Voor het eerst wordt een kalkoven vermeld in Sint-Baafs-Vijve in 1603, eigendom van familie Van Staen, die in de loop van de 17de eeuw onder meer kalk leverde voor werken aan de kerken van Waregem, Sint-Eloois-Vijve, Ooigem en Sint-Baafs-Vijve zelf. De precieze ligging is niet gekend. In 1763 wordt door landmeter Charles Philippe Minne een landboek voor de parochie Sint-Baafs-Vijve opgemaakt, met bijhorende kaarten. De parochie wordt opgedeeld in verscheidene wijken, met benamingen: "Caignaerthouck", "ten Abeele", "Tooverhouck", "Ponthouck", "Hoye-houck" en "Droogenbroothouck".

In de 18de eeuw kent het dorp een periode van herstel. Hierbij wordt onder andere een kostschool opengehouden door Jan Baptist Bytebier. Ook wordt in 1716-1717 ten zuiden van de Leie de steenweg Gent-Kortrijk aangelegd. De verbinding van Sint-Baafs-Vijve en de nabijgelegen parochies met de steenweg gebeurden voornamelijk langs de Leieovergang te Sint-Baafs-/Sint-Eloois-Vijve, waarover de hertog d'Ursel als burggraaf van Sint-Eloois-Vijve de tolrechten bezat. De Veerpont zorgde voor onveilige situaties waaraan een einde kwam in 1777, wanneer de hertog door de

omliggende gemeenten wordt gedwongen opnieuw een brug te installeren. De brug wordt iets meer stroomopwaarts gebouwd, gunstiger voor de scheepvaart. De brug wordt pas in 1779 toegankelijk gesteld, na een verbinding met de bestaande wegen. Archiefstukken uit 1778 wijzen op het bestaan van een kalkoven in werking in Sint-Baafs-Vijve. Deze oven, een ronde constructie met ovenmond en rookgat, was gelegen op "den aert" of aanlegplaats, tussen het toenmalige gemeentehuis en de Leie. Ten oosten van de ronde kalkoven stond een kalkschuur. De kalkoven werd uitgebaat door J. Buyse en was eigendom van de kerkfabriek, geheten "den cleynen aert". De oven werd bediend door drie werklieden en had een jaarproductie van 4500 hl. Elders binnen het dorpscentrum bevond zich nog een tweede kalkoven, beschreven in een Franse inventaris uit 1812. De grondstof, kalksteen, werd aangevoerd via de Leie, wat de ligging bij "den Aert" of aanlegsteiger verklaart. Kalk werd zowel in de bouw als in de landbouw gebruikt.

Vanaf de tweede helft van de 18de eeuw ontstaat de ontwikkeling van het Leieroten. De Leie wordt de gouden rivier van de vlasnijverheid. Vanaf 1795 wordt Vlaanderen ingelijfd bij Frankrijk. In de nieuwe administratieve indeling wordt de parochie onderdeel van het "Département de la Lys", kanton Wakken. Dit luidt het einde in van het ancien régime en de traditionele machtsverhoudingen, bezits- en bestuursvormen. Tijdens de Franse bezetting (1795-1815) is de Sint-Bavokerk een succursale van de kerk van Oostrozebeke. Vanaf 1834 behoort de parochie toe aan het nieuw opgerichte bisdom Brugge en vanaf 1941 behoort Sint-Baafs-Vijve tot het decanaat Waregem, een afsplitsing van het decanaat Tielt.

Vanaf de Hollandse Tijd (1815-1830) maakt de gemeente deel uit van de provincie West-Vlaanderen, arrondissement Tielt. In de 19de eeuw kent Sint-Baafs-Vijve een groeiende aandacht voor onderwijs. Rond 1850 telt het dorp drie scholen elk met hun eigen doelen, nl. in de Caignaardwijk (lezen), op de Hooiewijk (huishoudelijk werk) en in het dorpscentrum (lezen en schrijven). Rond 1826 wordt ten noorden van het dorpscentrum een jongensschool (gemeenteschool) gesticht, waarvoor in 1827 een nieuw schoolgebouw wordt opgericht. In 1873 opent de Congregatie van de Heilige Jozef uit Brugge een klooster met meisjesschool in Sint-Baafs-Vijve, gelegen ten oosten van de dorpskern. Gronden en gebouwen zijn eigendom van Joannes Carton, handelaar te Sint-Baafs-Vijve. Na de eerste schoolstrijd wordt de gemeenteschool in 1885 vervangen door een vrije jongensschool, die zich in de oude schoolgebouwen vestigt. In de 19de eeuw is er uitbreiding van de wegen- en verbetering van de waterwegeninfrastructuur. In 1840-1844 worden opnieuw verbeteringswerken aan de Leie uitgevoerd. Onder deze Tweede Leiekanalisatie wordt een stuk van de Leie rechtgetrokken, waardoor een noordelijke en een zuidelijke arm ontstaat. In 1843 wordt op de noordelijke Leiearm in Sint-Eloois-Vijve een stuw opgeworpen om het peil van de Leie te regelen terwijl op de zuidelijke arm een sas met ophaalbrug en sluisdeuren wordt opgericht. Er wordt een nieuwe weg en brug gebouwd die Sint-Eloois-Vijve met Sint-Baafs-Vijve verbindt. In 1863 wordt aan het sas in Sint-Baafs-Vijve/Sint-Eloois-Vijve een nieuwe sluis gebouwd in baksteenmetselwerk en voorzien van houten puntdeuren, naar ontwerp van ingenieur Vifquain (ter hoogte van de huidige sluizen). Door de opkomst van het spoorverkeer, tegen eind 19de eeuw, wordt de uitbouw en onderhoud van de bevaarbare infrastructuur in de regio wat meer verwaarloosd.

Ook in de eerste helft van de 19de eeuw kent het dorp een periode van bevolkingstoename maar door de crisis in de jaren 1840 weer gaat dalen. Na een trage vooruitgang bereikt het bevolkingsaantal pas na 1937 terug het vroegere peil. Vanouds wordt in Wielsbeke, Ooigem en

Sint-Baafs-Vijve vlas geteeld en op traditionele wijze verwerkt, onder meer met dauwrotting, putrotting en Leierotting. Vanaf het midden van de 19de eeuw kende de vlasnijverheid een steile opgang doordat er geen verbod meer wordt gesteld op het roten in de Leie. Door de Engelse en Ierse vlaskopers werd de Leie "The Golden River" genoemd, vanwege zijn vermeende unieke rootkwaliteit, wat voornamelijk te maken heeft met de trage stroming. Na de oogst wordt het gebundelde vlas in bakken of "hekkens" in de Leie te roten gelegd (om de bast van de vezel te doen weken). Na een bepaalde rootduur (afhankelijk van de weersomstandigheden) worden de bakken gelegeerd en het vlas in "kapellen" op droogweiden langs de Leie gezet, om te drogen en te bleken. Vaak wordt het vlas na het drogen in grote schelven gestapeld, in afwachting op een tweede rootbeurt, waarna het opnieuw gedroogd wordt. Daarna wordt het vlas opgeslagen in schuren en moet het gezwingeld (vezel van de bast ontdaan) worden. Heel wat dorpelingen bezaten naast of achter hun woning of hoevetje een klein zwingelkot.

In september 1914 ondergaat het dorpscentrum van Sint-Baafs-Vijve een luchtbombardement, waarbij onder meer de kerk wordt beschadigd. In oktober van datzelfde jaar is de kerk een toevluchtsoord. Na WO I wordt in het dorpscentrum op de kruising van Rijksweg en Sint-Bavostraat een gedenksteen voor de gesneuvelde soldaten uit Sint-Baafs-Vijve opgericht, naar een ontwerp van beeldhouwer Antoon Van Parys uit Deinze (°1883-†1968). In 1931 wordt ten oosten van de meisjesschool een nieuw schoolgebouw van een bouwlaag opgetrokken, in 1946 wordt daar een tweede bouwlaag aan toegevoegd. In de jaren 1970 volgt de fusie tussen jongens- en meisjesschool. Op het einde van de jaren 1990 worden de oudere schoolgebouwen afgebroken om plaats te maken voor een eigentijdser complex. Naast de schoolgebouwen wordt de sporthal "De Vlaschaard" opgericht.

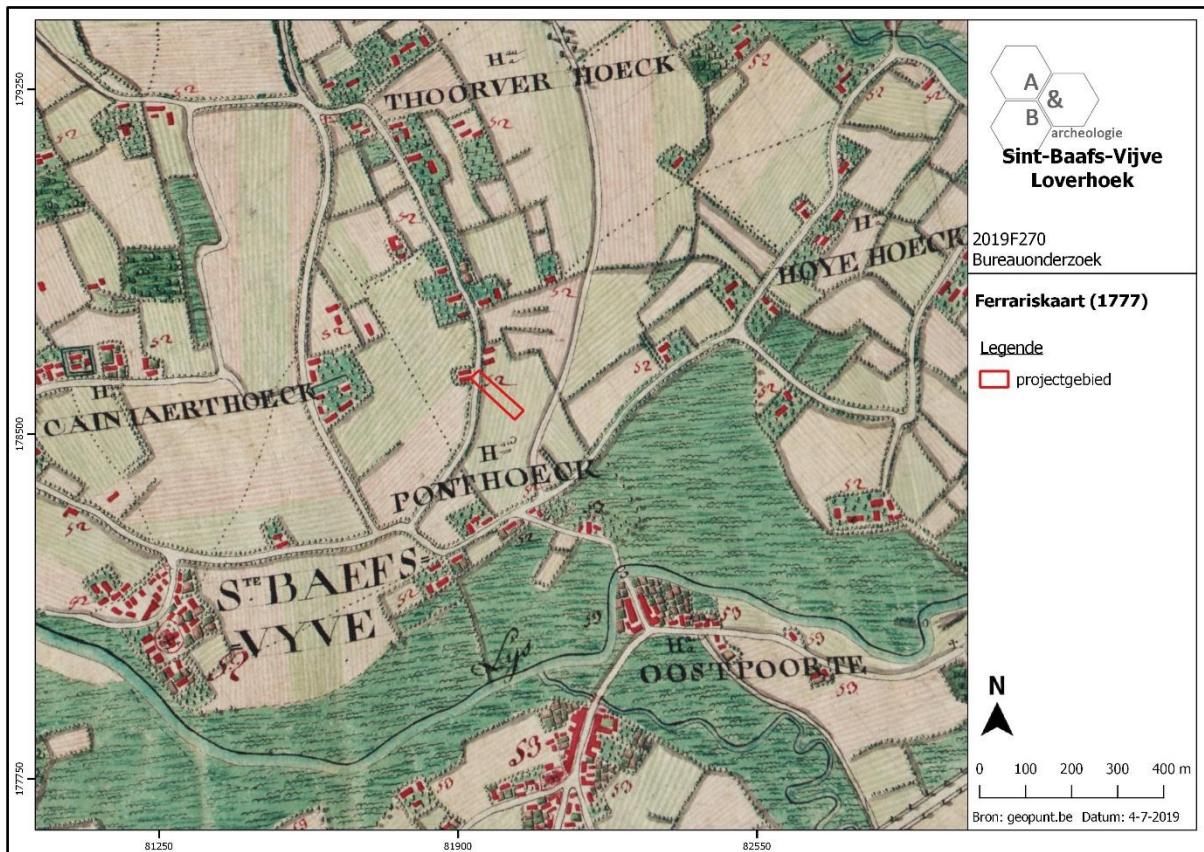
Tijdens WO II nemen Belgische regimenten stelling aan de Leie tegen een oprukkende Duitse troepenmacht te Sint-Baafs-Vijve en Wielsbeke en Ooigem. Na vier dagen strijd trok het 13e Linieregiment zich terug, bij de Leieslag ter verdediging van Sint-Baafs-Vijve en Wielsbeke. De kerk en de jongens- en meisjesschool heeft het daarbij zwaar te verduren. Ook de oude sluis en stuw uit 1863 worden zwaar beschadigd. Pas in 1953 wordt een nieuwe sluis en stuw met twee doorstromings-gaten in gebruik genomen. Mede ten gevolge van grote overstromingen in de jaren 1965 en 1966 worden plannen gemaakt voor ingrijpende moderniseringswerken aan de Leie. De kanaliseringswerken vinden plaats in de periode 1967-1983. De verbeteringswerken en de bouw van een nieuwe sluis in 1973 geven aanleiding tot het opmaken van een ruilverkaveling, doorgevoerd in de jaren 1980. De sterk meanderende Mandel wordt daarbij rechtgetrokken met behoud van enkele S-vormige bochten, voor het bekomen van een gunstiger waterafvoer bij zijn monding in de Leie.

In 1956 doet de gemeente een aanvraag tot invoeren van een gemeentewapen, gebaseerd op het blazoën van de heren van de dorpsheerlijkheid, de Plotho d'Inghelmunster, waaraan een beeltenis van de H. Bavo wordt toegevoegd. Officieel in gebruik in 1963. In de tweede helft van de 20ste eeuw gaat het dorp zich verder ontwikkelen en uitbreiden. Op het einde van de jaren '50 wordt ten noorden van het dorpscentrum een nieuwe sociale woonwijk gerealiseerd, "de Nieuwhuizen" (Jasmijnenstraat). In 1969-1970 wordt tussen de Loverstraat en de Vijvedreef de sociale woonwijk "Kraaienhof" aangelegd door de sociale bouwmaatschappij "Helpt Elkander" uit Waregem, zogenoemd naar een verdwenen café. Ten noorden daarvan ligt een sportterrein "'t Kraaienhof",

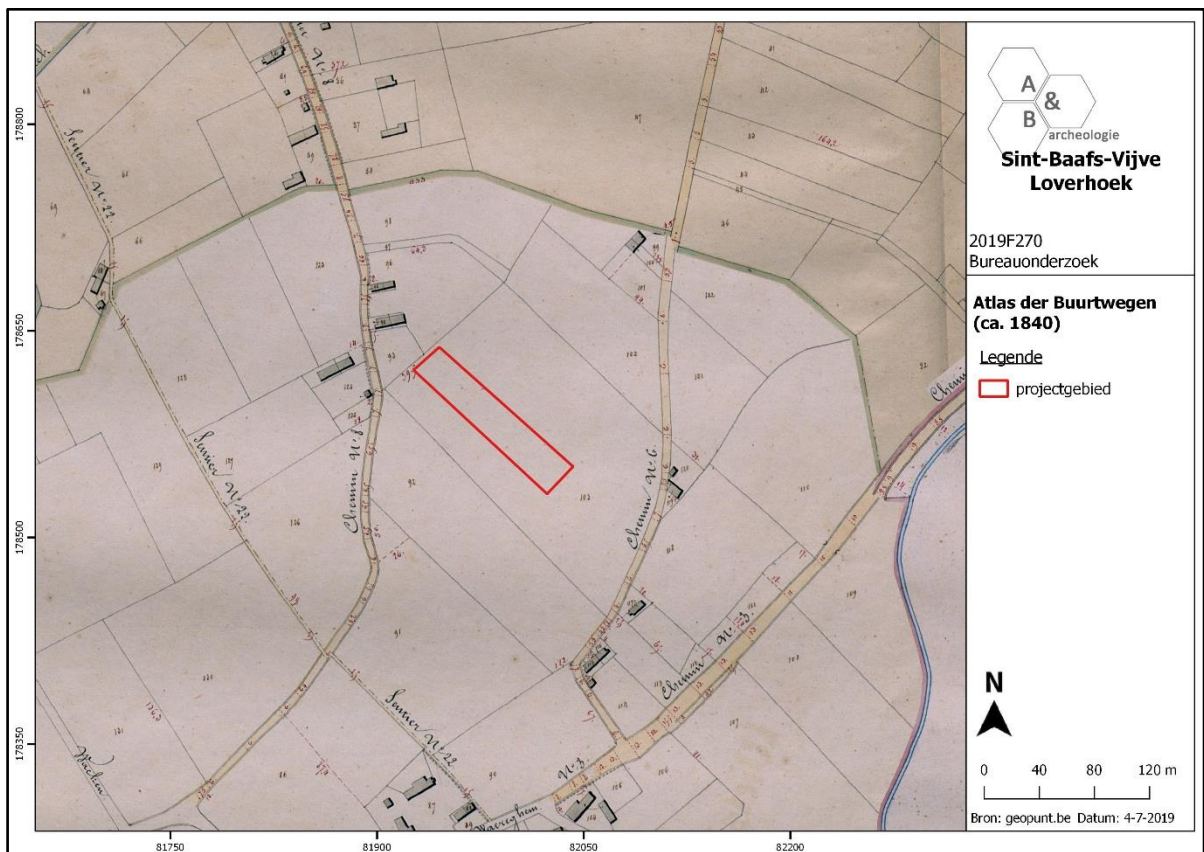
met parking en voetbalplein. In de jaren 1987-1988 worden ten oosten van de dorpskern een nieuwe verkaveling en ambachtelijke zone aangelegd (Vlasstraat).

In 2000 wordt een grenscorrectie toegepast tussen Wielsbeke en Waregem. Ten gevolge van een kanalisatie van de Leie in de tweede helft van de jaren '70 en het begin van de jaren '80, komen de bewoners van beide fusiegemeentes geïsoleerd te liggen in een zestal enclaves. Algemeen wordt de loop van de gekanaliseerde Leie als nieuwe gemeentegrens genomen, behoudens enkele uitzonderingen te Ooigem en te Sint-Baafs-Vijve. Op de grens van Zulte/ Sint-Eloois-Vijve met Sint-Baafs-Vijve wordt ter hoogte van het sluizencomplex in plaats van de nieuwe Leie de nog bevaarbare oude Leiearm als grens behouden. In de vlasverwerking wordt in het begin van de 20e eeuw gezocht naar een kunstmatige rootwijze, die de vlassers minder afhankelijk moet maken van het klimaat en de gebondenheid aan de Leie. Overstromingen zoals de Leievloed in 1925 hadden immers een grote impact op de vlasindustrie. Deze evolutie wordt voornamelijk gestuurd door de gebroeders Vansteenkiste uit Wevelgem, die vanaf 1905 het warmwaterroten in betonnen bakken perfectioneerden. Vanaf 1925 wordt in de streek meer en meer overgeschakeld van het Leieroten op warmwaterroten, wat de karakteristieke vlasfabrieken doet ontstaan. Wanneer het Leieroten in 1943 omwille van de hindering voor de scheepvaart en de sterke vervuiling verboden wordt, is de omschakeling totaal. Na de Eerste Wereldoorlog mechaniseren de gebroeders Vansteenkiste ook het zwingelproces door het ontwikkelen van de zwingelturbine die de oudere zwingelmolens of stermolens moest vervangen. De vlasnijverheid omvatte op haar hoogtepunt in Sint-Baafs-Vijve 125 bedrijven. Tegen 1960 was dit aantal herleid tot 25. Veel ondernemingen schakelen over op andere beroepstakken, zoals textiel, met onder meer Breiwerkfabriek Lava (°1925), Balta en Bavotex. In 1960 waren nog slechts zes kunstmatige roterijen in werking.

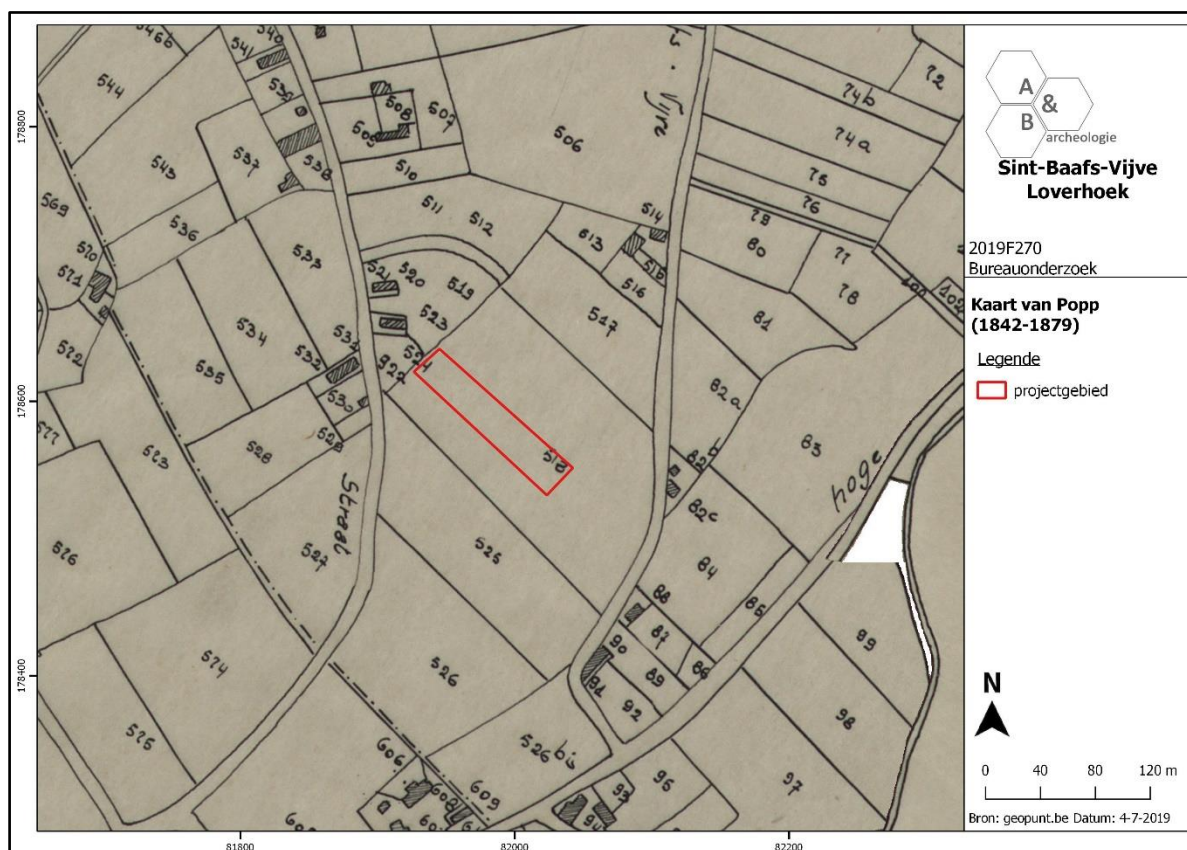
Bovenstaande geschiedenis schetsen een beeld van een dorp met een lange geschiedenis, uitermate gunstig gelegen nabij de Leie en diverse belangrijke handelsassen over land. Concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen, die meer gegevens aanleveren over de ontwikkeling van het plangebied sinds midden 18de eeuw. De oudste relevante kaart voor het plangebied die geraadpleegd kan worden betreft de Ferrariskaart uit ca. 1777. De kern van Sint-Baafs-Vijve bevindt zich ten zuidwesten van het plangebied langs de Leie. Het plangebied zelf is gelegen in een landelijke omgeving met verspreide bewoning met als toponiem 'Ponthoeck' en is in gebruik als landbouwgrond. De Wakkensteenweg ten westen en de Vijvedreef ten oosten zijn reeds aanwezig. Ook op de daaropvolgende historische kaarten en luchtfoto's is het plangebied in gebruik als landbouwgrond. Op de luchtfoto van 1971 en de daaropvolgende luchtfoto's is te zien dat de bebouwing rondom het plangebied alsmat toeneemt tot de huidige situatie. Het grootste deel van de woonwijk is gebouwd tussen de jaren 2003 en 2018.

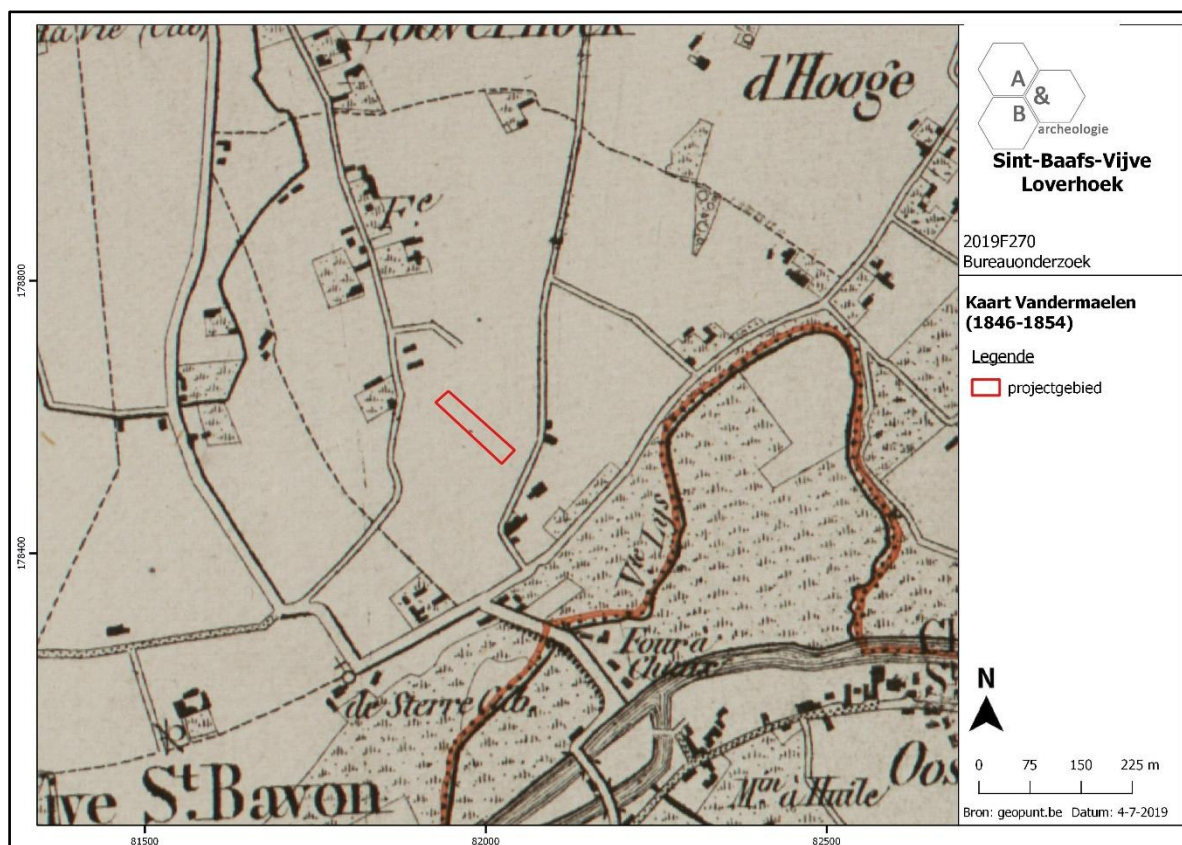
Figuur 15 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

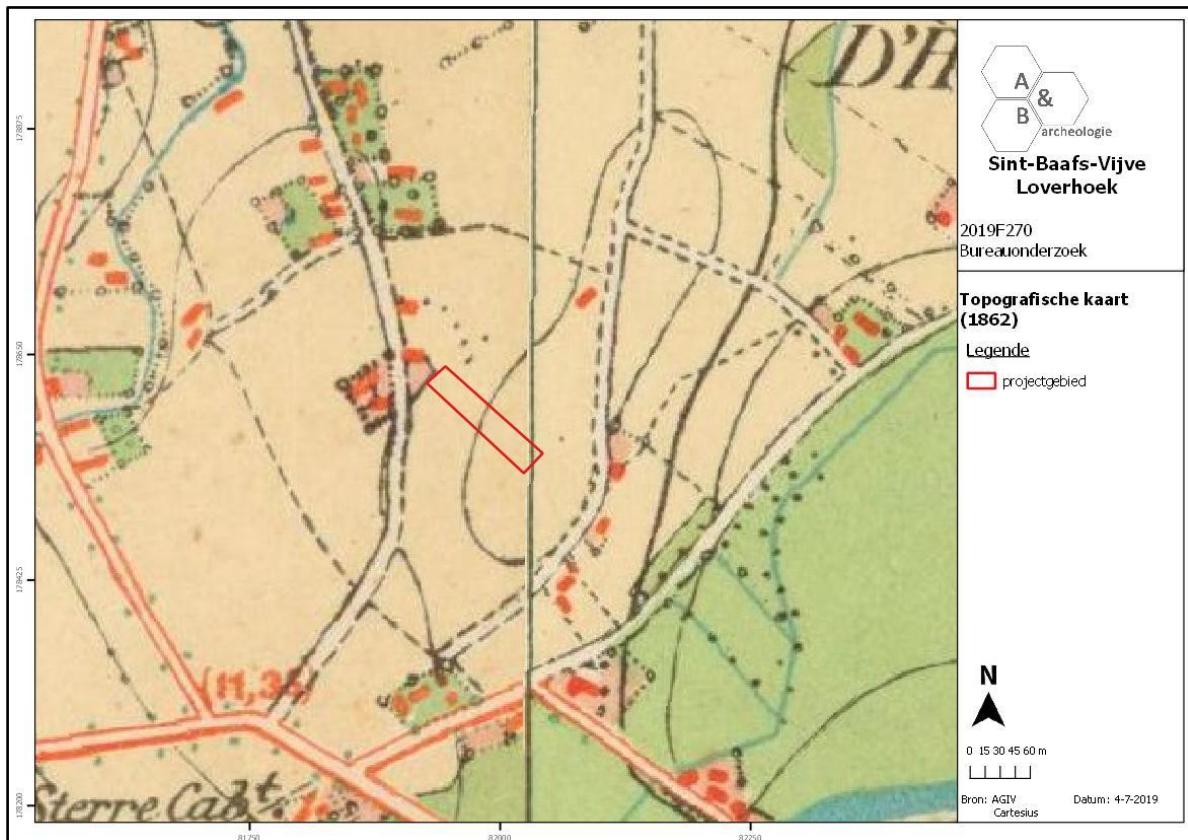
Figuur 16 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

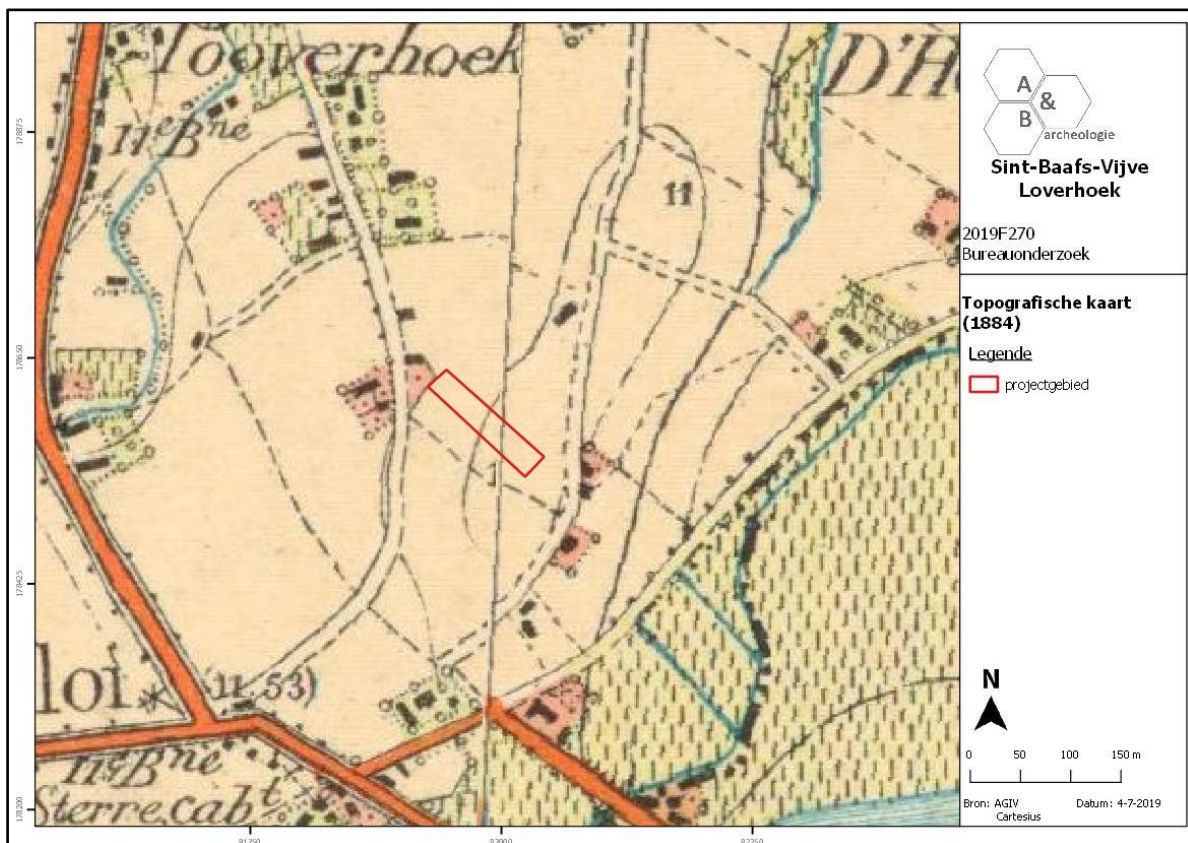
Figuur 17 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).

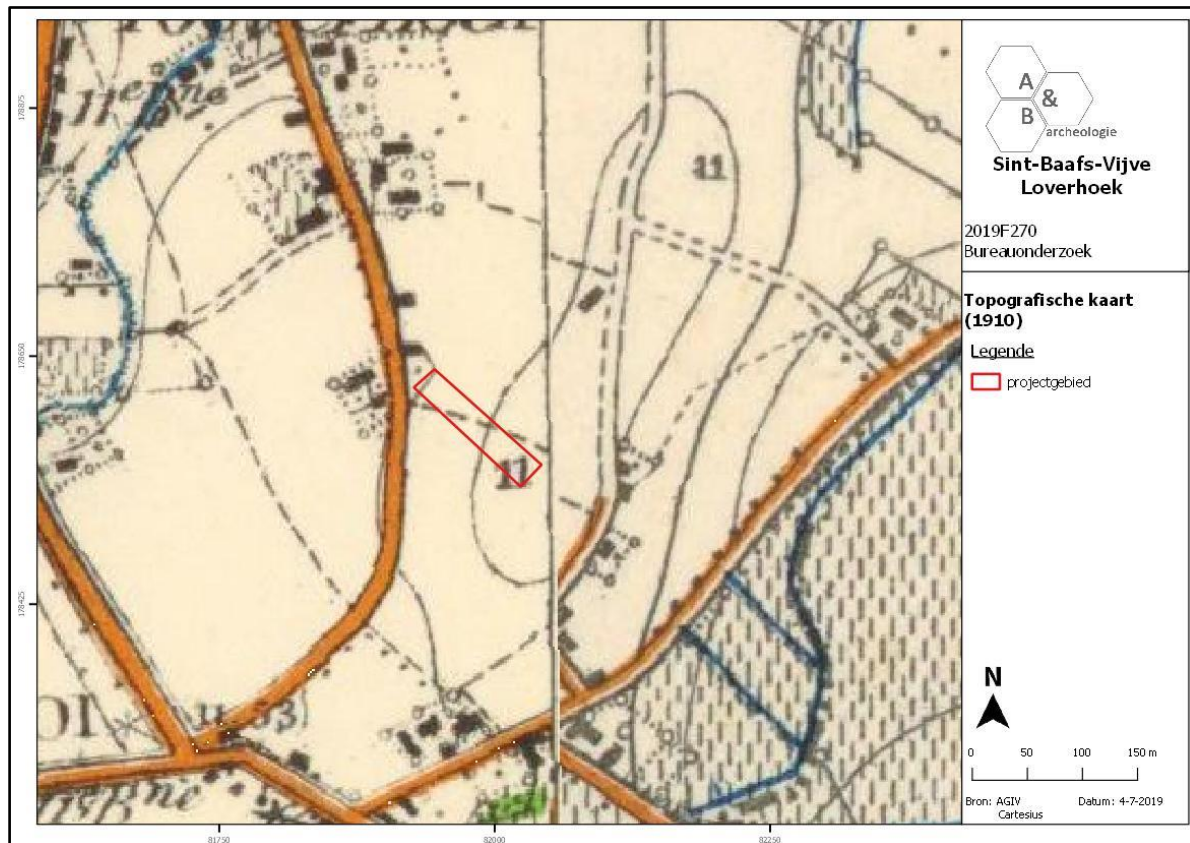
Figuur 18 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

Figuur 19 Uitsnede uit de topografische kaart van 1862 (bron: cartesius.be en NGI).

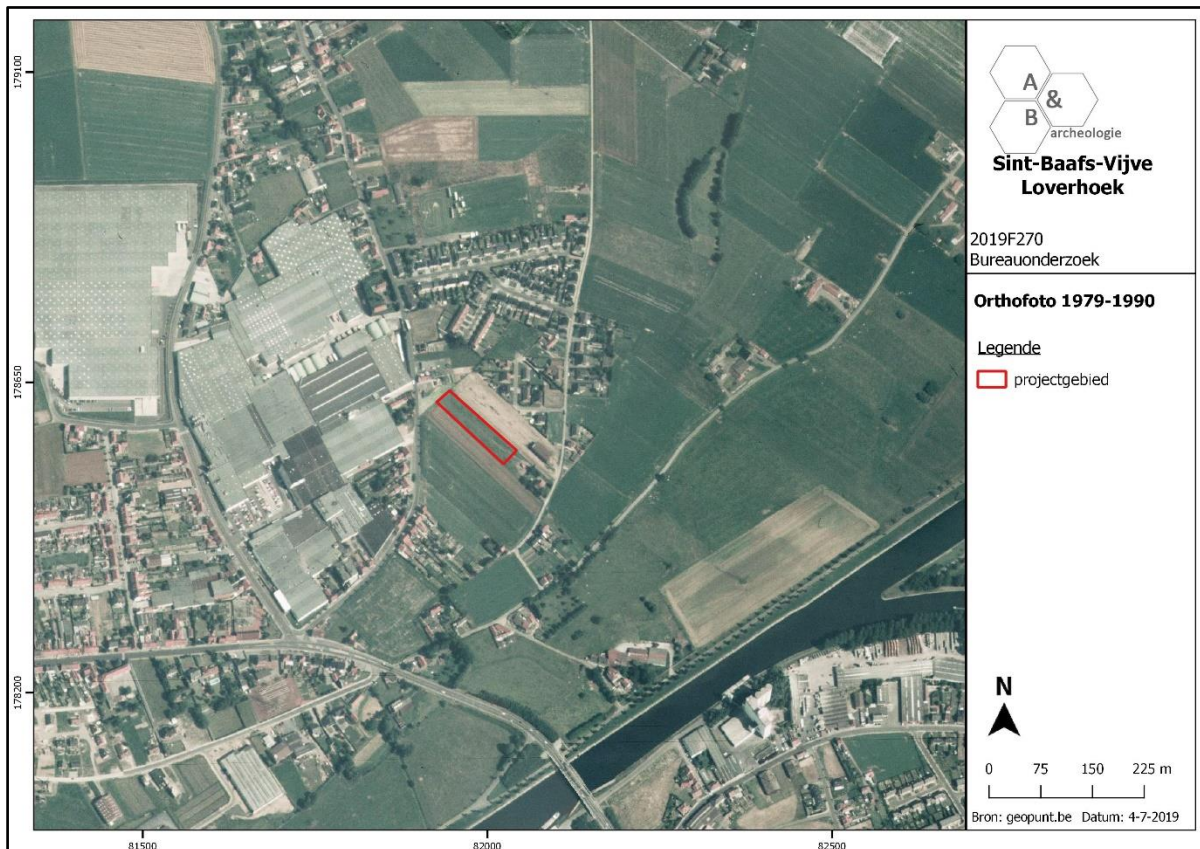
Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910-1937 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

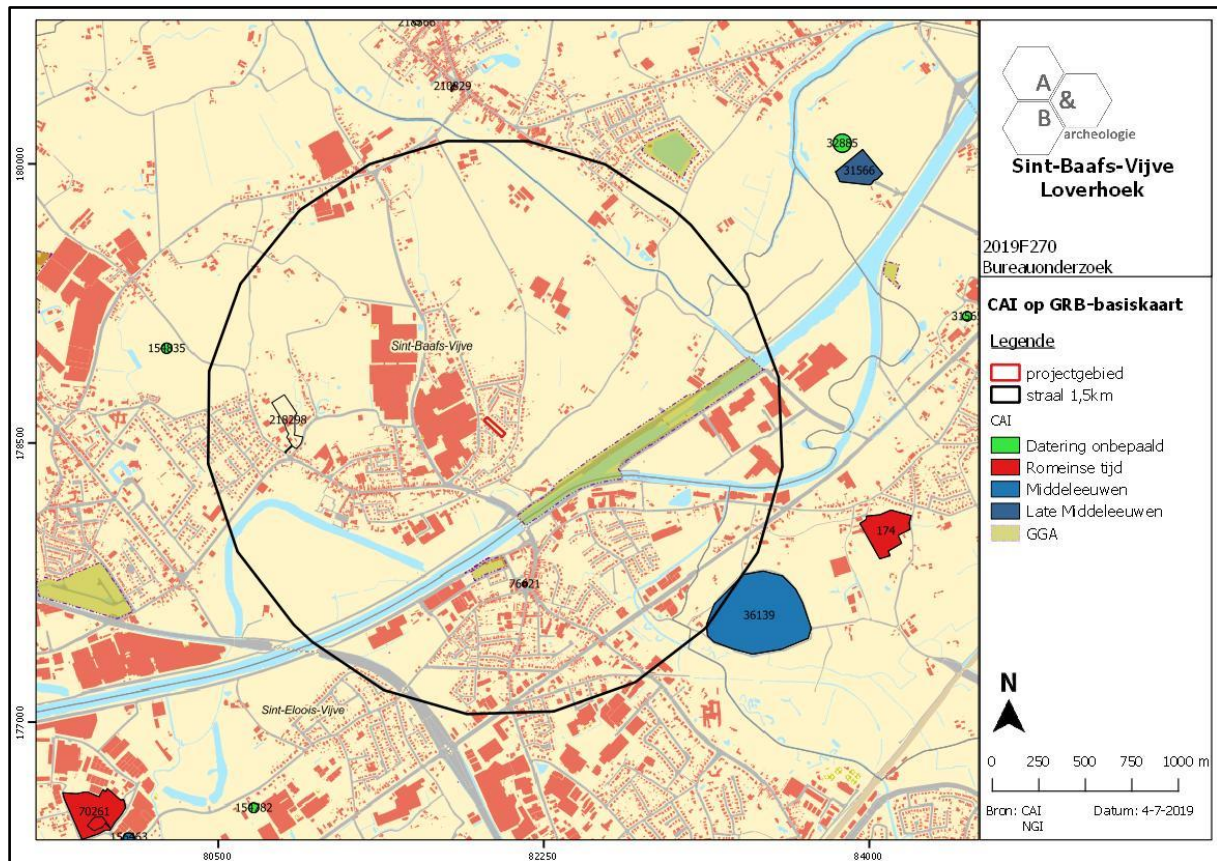
2.5. Archeologische situering

Zoals hierboven reeds aan bod kwam, gebeurde er tot op heden maar amper archeologisch onderzoek in Sint-Baafs-Vijve, ondanks het rijke verleden van het dorp en de gunstige landschappelijke ligging. Op de Centrale Archeologische Inventaris worden maar een beperkt aantal sites aangegeven in de omgeving van het plangebied. Ca. 750m ten westen van het plangebied werd in 2017 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door Ruben Willaert BVBA (CAI 218298).⁷ Er werden paalsporen, greppels/grachten en kuilen aangetroffen met een onbepaalde datering of een datering in de nieuwe tijden. De Romaanse St-Elooiskerk bevindt zich op 750m ten zuiden van het plangebied (CAI 76621). Reeds vóór 1171 was Vijve een parochie, wat het bestaan van een dorpskerk aantoonde. Er bestond een kerkgebouw vanaf de 2de helft van de 12de eeuw, vervolgens vervangen door een vroeg-gotische zaalkerk. Vóór 1533 werd de kerk vergroot door de bouw van een toren met aansluitend koor en tweede zijbeuk. Nadien een opeenvolging van verwoestingen en herstellingen: in 1533 werd de kerk geteisterd door brand en hersteld; eind 15de eeuw beroofd en "verwoest"; vervolgens volgden een reeks herstellingen die lang aansleepten; plunderingen door de Fransen in 1645-1646 en in 1694; schade door onweer in 1703 en verwoesting tijdens de Spaanse Successieoorlog in 1710; enkele herstellingen in 1752; eind 18de eeuw werden de klokken geroofd door de Fransen; uitbreiding van de kerk in 1899-1900 maar zwaar getroffen tijdens de "Leieslag" van mei 1940. Uiteindelijk werd een grondige restauratie uitgevoerd door Kortrijks architect K. Algoed, aanbesteed op 7 april 1959. Ten zuidoosten, op een afstand van 1km bevindt zich een cirkelvormige structuur die waarschijnlijk afkomstig is van een site met walgracht uit de middeleeuwen.

Net ten noorden van het onderzoeksgebied, op de voetbalvelden aan het Kraaienhof, werd recent een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door BAAC (nog niet aangeduid op CAI). Hierbij werden slechts greppels, grachten en enkele kuilen met onbepaalde datering aangetroffen.

Grootschalige onderzoeken werden nog niet gebeurd in de directe omgeving. Onderzoeken in de ruimere omgeving duiden er wel op dat de omgeving reeds sinds lang werd gefrekwenteerd. Dit werd bevestigd door onder meer enkele archeologische onderzoeken op het grondgebied van de gemeente Wielsbeke, aan de overzijde van de Leie, waarbij zowel bewoningssporen als grafstructuren uit de metaaltijden en de Romeinse periode werden vastgesteld, alsook sporen van vroegmiddeleeuwse occupatie.

⁷ <https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/4188>.

Figuur 25 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Sint-Baafs-Vijve kent een rijke geschiedenis, maar het plangebied was steeds op ruime afstand van de dorpskern gelegen. Op basis van de historische kaarten is het plangebied vanaf de 18de eeuw onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Er zijn geen aanwijzingen dat het plangebied verstoord is.
- Op de bodemkaart wordt het plangebied aangeduid een Pbc bodem, een droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont. Er zijn geen aanwijzingen voor begraven bodems, er is met andere woorden weinig kans dat een steentijdsite aanwezig is in het plangebied.
- Het plangebied kent een gunstige landschappelijke ligging, op een hogere rug uitkijkend over de Leie en diens vallei in het zuiden. Deze ligging en de nabijheid van de Leie en enkele zijlopen hebben er ongetwijfeld voor gezorgd dat de omgeving van het plangebied sinds lang een aantrekkelijke locatie is voor menselijke occupatie.
- Hoewel er nog weinig gravend archeologisch onderzoek gebeurde in de omgeving van het plangebied, zorgen de (weinige) beschikbare archeologische gegevens, de historische achtergrond van het dorp en de landschappelijke ligging er toch voor dat aan het plangebied een mogelijke archeologische verwachting kan gegeven worden.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Het terrein zal verkaveld worden in 8 loten met een oppervlakte van 306 tot 516m². Op elk lot wordt een woning met bijhorende tuin voorzien. De bestaande wegenis aansluitend aan het plangebied wordt uitgebreid naar het noordoosten. Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het optrekken van de woningen, het aanleggen van wegenis en nutsvoorzieningen en -leidingen en het inrichten van de tuinzones kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

Het plangebied kent een eerder ongekende archeologische verwachting. In het plangebied is een droge licht zandleembodem met sterk gevlekte/verbrokkelde textuur B-horizont aanwezig. Het kent een gunstige landschappelijke ligging, op een hogere rug uitkijkend over de Leie en diens vallei in het zuiden. Deze ligging en de nabijheid van de Leie en enkele van diens zijlopen hebben er ongetwijfeld voor gezorgd dat de omgeving van het plangebied sinds lang een aantrekkelijke locatie is voor menselijke occupatie. Op basis van de historische kaarten is het plangebied vanaf de 18de eeuw onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Er zijn geen aanwijzingen dat het plangebied verstoord is.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor Sint-Baafs-Vijve, waarover archeologisch nog zo goed als niets gekend is. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren in het volledige plangebied (3435 m²) in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren. Bovendien wordt de verkaveling pas ontwikkeld nadat er zekerheid is dat de vergunning wordt verkregen; zolang er geen vergunning is, blijft het terrein in gebruik door de huidige eigenaars. Deze staan niet toe dat er al werken gebeuren op hun eigendom zonder dat er zekerheid is over het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval wordt deze onderzoeksmethode niet opportuun geacht om uit te voeren. Er zijn geen indicaties voor de mogelijke aanwezigheid van een *in situ* bewaarde steentijdsite op het terrein. De bodemopbouw van het terrein is gekend op de bodemkaart.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De top laag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden. Wel dienen tijdens het proefsleuvenonderzoek de sleufvlakken en de grondhopen met de metaaldetector worden geïnspecteerd.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Sint-Baafs-Vijve kent een rijke geschiedenis, maar het plangebied was steeds op ruime afstand van de dorpskern gelegen. Vanaf de 18de eeuw tot op heden is het plangebied in gebruik als landbouwgrond. Hoewel er nog weinig gravend archeologisch onderzoek gebeurde in de omgeving van het plangebied, zorgen de (weinig) beschikbare archeologische gegevens, de historische achtergrond van het dorp en de landschappelijke ligging er toch voor dat aan het plangebied een mogelijke archeologische verwachting kan gegeven worden.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Het plangebied is vanaf de 18de eeuw tot op heden in gebruik als landbouwgrond. Er zijn geen aanwijzingen dat op het terrein grootschalige verstoringen hebben plaatsgevonden.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Niet van toepassing.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Het terrein zal verkaveld worden in 8 loten met een oppervlakte van 306 tot 516m². Op elk lot wordt een woning met bijhorende tuin voorzien. De bestaande wegenis aansluitend aan het plangebied wordt uitgebreid naar het noordoosten. Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het optrekken van de woningen, het aanleggen van wegenis en nutsvoorzieningen en -leidingen en het inrichten van de tuinzones kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites. Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. Gezien de landschappelijke ligging kan een ongekennde archeologische waarde aan het terrein gegeven worden.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek in het volledige plangebied. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel voor sites met grondsporen in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen.

De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande Verkavelingsaanvraag te Sint-Baafs-Vijve Loverhoek (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de bodemingreep meer dan 1000m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein is 3435m² groot, heeft een rechthoekige vorm en is noordwest-zuidoost georiënteerd. Het is gelegen in een woonwijk ten oosten van een industriezone. Langs vrijwel alle zijden wordt het ingesloten door bebouwing en bijhorende tuinen van de woonwijk. Het terrein is momenteel in gebruik als landbouwgrond.

Sint-Baafs-Vijve kent een rijke geschiedenis, maar het plangebied was steeds op ruime afstand van de dorpskern gelegen. Op basis van de historische kaarten is het plangebied vanaf de 18de eeuw onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Er zijn geen aanwijzingen dat het plangebied verstoord is. Op de bodemkaart wordt het plangebied aangeduid een Pbc bodem, een droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont. Er zijn geen aanwijzingen voor begraven bodems, er is maw weinig kans dat een steentijdsite aanwezig is in het plangebied. Het plangebied kent een gunstige landschappelijke ligging, op een hogere rug uitkijkend over de Leie en diens vallei in het zuiden. Deze ligging en de nabijheid van de Leie en enkele van diens zijlopen hebben er ongetwijfeld voor gezorgd dat de omgeving van het plangebied sinds lang een aantrekkelijke locatie is voor menselijke occupatie. Hoewel er nog weinig gravend archeologisch onderzoek gebeurde in de omgeving van het plangebied, zorgen de (weinige) beschikbare archeologische gegevens, de historische achtergrond van het dorp en de landschappelijke ligging er toch voor dat aan het plangebied een archeologische verwachting kan gegeven worden. Op basis van de historische kaarten is het plangebied vanaf de 18de eeuw onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Er zijn geen aanwijzingen dat er grootschalige verstoringen in het plangebied hebben plaatsgevonden.

Het terrein zal verkaveld worden in 8 loten met een oppervlakte van 306 tot 516m². Op elk lot wordt een woning met bijhorende tuin voorzien. De bestaande wegenis aansluitend aan het plangebied wordt uitgebreid naar het noordoosten. Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het optrekken van de woningen, het aanleggen van wegenis en nutsvoorzieningen en -leidingen en het inrichten van de tuinzones kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor Sint-Baafs-Vijve, waarover archeologisch nog zo goed als niks gekend is. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren in het volledige plangebied (3435 m²) in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren. Bovendien wordt de verkaveling pas ontwikkeld nadat er zekerheid is dat de vergunning wordt verkregen; zolang er geen vergunning is, blijft het terrein in gebruik door de huidige eigenaars. Deze staan niet toe dat er al werken gebeuren op hun eigendom zonder dat er zekerheid is over het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden.

5. Bibliografie

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://www.google.com/maps>
- <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/3784>
- <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/6162>.

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).....	7
Figuur 2 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).....	8
Figuur 3 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).....	9
Figuur 4 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).....	10
Figuur 5 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).....	10
Figuur 6 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).....	11
Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskaat met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).....	11
Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).....	12
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op site niveau (bron: geopunt.be).....	13
Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).....	13
Figuur 11 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).....	14
Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	15
Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 15 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).....	23
Figuur 16 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).....	23
Figuur 17 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).....	24
Figuur 18 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).....	24
Figuur 19 Uitsnede uit de topografische kaart van 1862 (bron: cartesius.be en NGI).....	25
Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI).....	25
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910-1937 (bron: cartesius.be en NGI).....	26
Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	26
Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).....	27
Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).....	27
Figuur 25 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).....	29

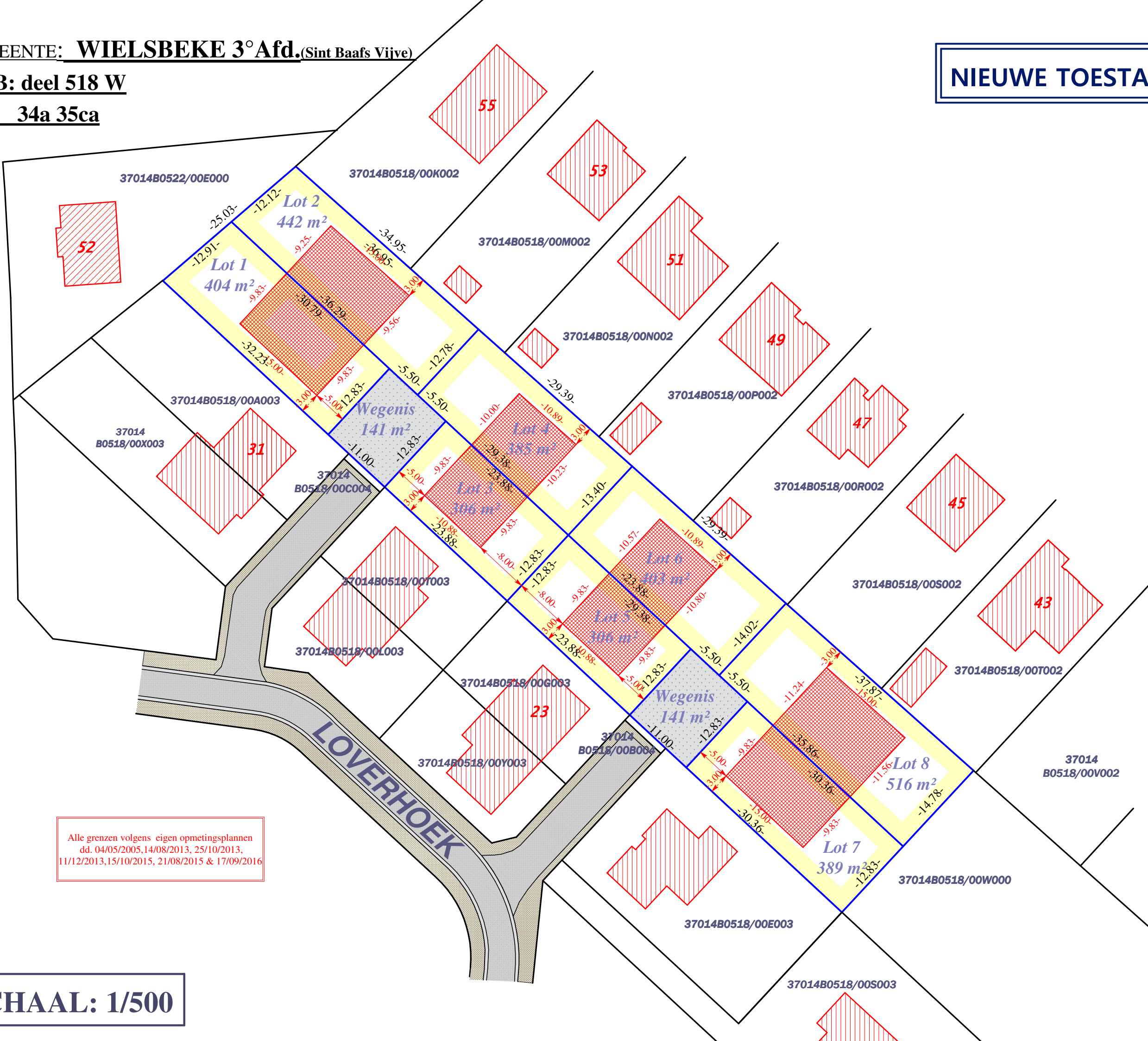
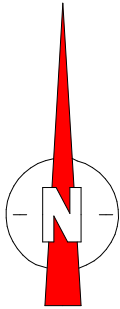
Bijlage: Ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

GEMEENTE: **WIELSBEKE 3° Afd.**(Sint Baafs Vijve)

sie. B: deel 518 W

opp: 34a 35ca

NIEUWE TOESTAND

Wielsbeke,
Plan opgemaakt door:
LANDMETERSKANTOOR DEBIE CV
Abeelestraat 26b
8710 WIELSBEKE
056/ 66 52 80
0474 532 145
landmeterskantoor.debie@telenet.be
De beëdigde Landmeter - Expert
Marc Debie
id nr: LAN 040344

Alle grenzen volgens eigen opmetingsplannen
dd. 04/05/2005,14/08/2013, 25/10/2013,
11/12/2013,15/10/2015, 21/08/2015 & 17/09/2016

SCHAAL: 1/500